

HELSE- OG HYGIENEREGLEMENTET FOR FOREDLINGS- OG FORMERINGSBESETNINGER

Anbefalt av Samarbeidsrådet for Helsetjenesten for svin 26.9.2019

og vedtatt av styret i Norsvin 15.01.2020

1. Formål

Reglementet skal sikre stabilt god helsestatus på avlsdyr som selges fra avlsbesetninger. Reglementet gir retningslinjer for hygienisk standard, smittebeskyttelse, helsekrav, medisinbruk og kontrollrutiner i avlsbesetningene.

Ved vesentlig brudd på Helse- og hygienereglementet, kan en besetning miste status som avlsbesetning.

2. Besetninger som omfattes av reglementet

Reglementet gjelder for foredlingsbesetninger som har avtale med Norsvin, og formeringsbesetninger med avtale med Norsvin og Nortura eller slakterier tilknyttet KLF.

3. Oppstalling og generell hygiene

Mellom hvert innsett av dyr skal bingje eller avdeling gjennomgå grundig vask og opptørking. Minimum en gang årlig skal det utføres en grundig hovedrengjøring av hele grisehuset inkludert redskap og utstyr.

Ved nybygg eller ombygging skal fødeavdelinger og smågrisavdelinger helseksjoneres, og det skal drives systematisk puljedrift med fullstendig alt inn – alt ut produksjon.

4. Smittebeskyttelse

Alle griser skal alltid holdes innendørs i avlsbesetninger. Alle ytterdører til dyrerom skal holdes låst. Dører for persontrafikk skal være skiltet «Ingen adgang uten eiers samtykke» og eiers telefonnummer.

Ved nyetableringer og ombygginger skal inngangsparti, utlastingsrom/-rampe og rom for mottak av fôr og strø plasseres slik at man unngår kryssende trafikk på gårdsplassen. Nyetableringer bør ligge minst 500 meter fra nærmeste driftsenhet med gris. Dessuten bør nyetablert driftsbygning ligge i tilstrekkelig avstand fra offentlig vei.

4.1 Smittesluse

4.1.1 Utforming av smittesluse

- Smitteslusen skal være tydelig definert i en «ren», indre del av husdyrrommene og en «uren», ytre del.
- Skillet mellom «uren» og «ren» del i smitteslusen skal markeres med et minst 20 cm høyt og tett fysisk skille. Smitteskillet skal være vanntett langs gulv og vegger. Skillet skal ha en hylle som har tilgang fra både «ren» og «uren» del.
- Det skal være separate sluk i ren og uren del.

- Det skal være rister/drenerende underlag på hver side av smitteskiellet. Sko eller støvler skal aldri plasseres på ristene.
- Det skal være egnet plass til yttertøy og sko i den urene delen.
- Besetningens eget overtrekkstøy og sko til bruk i grisehuset skal ligge tilgjengelig i den rene delen. Tøy og sko skal være rent.
- Smitteslusa skal ha håndvask med varmt og kaldt vann, såpedispenser og tørkepapir. Vasken være plassert like ved smitteskiellet.
- Nybygg skal ha dusj som en del av smitteskiellet.
- Det skal være rent og ryddig i inngangspartiet og smitteslusa.
- Driftsenheter som består flere bygninger skal ha minst en komplett smittesluse i hver bygning.

4.1.2 Innslosing av personer

- Det skal være minst mulig besøk i besetningen, og det skal føres besøksprotokoll.
- Alle, inkludert gårdens egne folk, skal skifte til besetningens fottøy og tøy i smitteslusen.
- Alle skal vaske hendene før de går inn i ren del.

4.1.3 Utstyr

- Besetningen skal ha eget utstyr så langt det er mulig. Dette gjelder både utstyr for røkt og behandling av dyrene, samt verktøy til reparasjon og forbedring av husdyrrommene i ren sone.
- Utstyr som har vært i andre besetninger skal rengjøres og desinfiseres før det tas inn i ren sone.
- Veterinærkofferten skal plasseres på egnet plass ved smitteskiellet.

4.1.4 Utenlandsbesøk

- Det skal gå minst 48 timer før man går inn i norsk avlsbesetning, hvorav minst 24 timer i Norge, etter kontakt med husdyrmiljø i utlandet.
- Etter besetningsbesøk i utlandet skal man umiddelbart vaske og desinfisere hendene og dusje så raskt som mulig.
- Ved besøk i svinebesetninger i andre land, anbefales bruk av engangshansker, hodeplagg og maske med ventil.
- Etter utenlandsopphold skal man dusje før man går inn i norsk avlsbesetning.
- Personer som siste 12 mnd. har vært i utenlandske svinebesetninger skal fremvise negativt testresultat for MRSA før de skal starte jobb i norsk avlsbesetning.
- Dessuten gjelder bestemmelser i «*Forskrift om smitteforebyggende tiltak mot visse antibiotikaresistente bakterier hos svin*».

4.2 Kjøp av gris

- Foredlingsbesetninger skal ikke kjøpe inn griser.
- Formeringsbesetninger med innkjøpsrekruttering skal kjøpe avlsdyr fra kun én fast foredlingsbesetning. Skifte av foredlingsbesetning skal godkjennes av slakteriets veterinærkonsulent etter samråd med ledelsen i Helsetjenesten for svin.
- Innkjøpte avlsdyr bør settes i karantene i minst 5 uker før de tas inn i besetningen. Karantenen skal oppfylle følgende krav:
 - Skal være smittemessig atskilt fra resten av grisehuset
 - Det skal være egen smittesluse i karantenen.
 - Det skal ikke være luftforbindelse mellom karantenen og grisehuset.
- Griser som er ført ut av besetningen, skal ikke føres inn i besetningen igjen.

4.3 Utlasting og transport

4.3.1 Utlastingsrom

- Griser skal leveres via utlastingsrom/-rampe eller ved egen bortkjøring fra gården. Utlastingsrom skal kun brukes til inn- og utlasting av dyr.
- Dersom slaktegris og smågris ikke kjøres vekk fra gården ved levering skal all utlasting gjøres gjennom eget utlastingsrom eller -rampe.
- Avlsdyr skal leveres via utlastingsrom eller ved bortkjøring fra gården. Utlastingsrommet for avlsdyr skal ha plass til alle griser som utgjør en leveranse.
- Det skal være atskilte utlastingssteder for avlsdyr og smågris/slaktegris.
- Ventilasjonen bør skrues av ved inn- og utlasting av griser.
- I utlastingsrommet/-rampa skal skillet mellom ren og uren sone være tydelig markert.
- Det skal være en tette sluttende dør mellom utlastingsrommet/ -rampa og øvrige dyrerom.
- Uren sone skal ha sluk og/eller være utformet slik at det er fall fra ren sone til uren sone.
- Avrenning fra utlastingsrommet skal ha avløp på en slik måte at det ikke utgjør smittefare for dyra i besetningen.
- Helseksjonerte avdelinger kan fungere som utlastingsrom under følgende forutsetninger:
 - Dyrene leveres via en dør som leder direkte ut.
 - Alle dyr i rommet leveres samtidig
 - Avdelingen skal være stengt fra øvrige husdyrrom under hele opplastingen.
- Vask og desinfeksjon skal skje snarest etter hver levering og senest i løpet av samme dag.
 - Uren sone skal vaskes utenfra.
 - Ren sone skal vaskes innenfra.

4.3.2 Transport

- Transportmiddelet som frakter griser mellom ulike hus innen samme driftsenhet skal ikke brukes til levering av avlsdyr, smågris eller slaktegris.
- Transportmidler som brukes til levering og opplasting av gris utenfor gården skal vaskes og desinfiseres umiddelbart etter transport.

4.4 Fôr

Fôret skal transporteres og lagres slik at det er beskyttet mot fuktighet og smitte, bl.a. fra gnagere og fugler.

4.5 Andre husdyr på gården

Gris skal holdes i rom atskilt med smittesluse fra andre husdyr. Ingen andre dyrearter skal inn i grisehuset.

4.6 Gnagere, fugler og fluer

Fugler skal holdes ute av grisehuset. Det skal gjennomføres systematiske tiltak for å bekjempe gnagere og insekter.

4.7 Kadaver

Kadaverbilen skal ikke inn på gårdsplassen.

5. Ansvarsområder

5.1 Eier

Eier av avlsbesetning skal være kjent med dette regelverket og gjøre bestemmelsene kjent for sine medarbeidere/ansatte.

Eier er ansvarlig for å knytte til seg en veterinær som skal føre helseovervåking i besetningen (avtaleveterinær).

Avlsbesetningenes helsestatus skal dokumenteres i en besetningsrapport i Helsegrissystemet hvert tertial. Eier må innkalle avtaleveterinæren til nytt tertialbesøk før fristen for besetningsrapporten går ut. Salg av avlsdyr fra avlsbesetninger skal følges av en helseattest som ikke er generert for mer enn syv dager siden.

Eier skal kontakte avtaleveterinær og Helsetjenesten for svin ved endret helsestatus. Avlsdyr får ikke leveres ved uavklart helsestatus.

5.2 Avtaleveterinær

Avtaleveterinær skal føre kontroll med avlsbesetningens helsestatus, herunder uttak av nødvendige prøver for å dokumentere helsestatus. Ved mistanke om smittsom sykdom eller vesentlig endring i besetningenes helsestatus skal avtaleveterinær umiddelbart kontakte ledelsen i Helsetjenesten for svin og igangsette tiltak.

Hvert tertial skal avtaleveterinær foreta en klinisk inspeksjon av alle dyr, gjennomgang av helsekort, resepter, medisinbruk, sykdomsregistrering ved kjøttkontrollen og eventuelle laboratorietester. Besetningsrapport i Helsegris skal fylles ut i løpet av tertialbesøk eller senest dagen etter.

5.3 Ledelsen i Helsetjenesten for svin

Ledelsen i Helsetjenesten for svin skal koordinere gjennomføringen av vedtatte kontroll- og dokumentasjonstiltak. Ledelsen i Helsetjenesten for svin tildeler eller fratrukker besetningene status som livdyrseigende avlsbesetning i samråd med Norsvin og slakteriets veterinærkonsulent. Helsetjenesten for svin er ansvarlig for drift og vedlikehold av Helsegrissystemet.

6 Spesiell helsekontroll i avlsbesetninger

6.1 Smittsomme sykdommer (unntatt A- og B-sykdommer)

- Dyr som viser tegn på sykdom får ikke forlate besetningen
- Ved mistanke om smittsom sykdom skal avtaleveterinær og ledelsen i Helsetjenesten for svin varsles øyeblikkelig.
- Ved mistanke om eller utbrudd av skabb, svinedysenteri, smittsom grisehoste eller nysesjuka mister besetningen midlertidig status som livdyrseigende avlsbesetning inntil det igjen er dokumentert tilfredsstillende helsestatus.
- Ved utbrudd av annen smittsom sykdom kan ledelsen i Helsetjenesten for svin i samråd med Norsvin og/eller slakteriets veterinærkonsulent frata en besetning status som livdyrseigende avlsbesetning inntil det igjen er dokumentert tilfredsstillende helsestatus.
- Besetningseier skal varsle alle som har kjøpt avlsdyr de siste tre måneder om påvist sykdom som medfører bortfall av status som livdyrseigende besetning.
- Ledelsen i Helsetjenesten for svin skal ha kopi av resultater fra spesielle undersøkelser utført i besetningen.

6.2.1 Skabb

- Besetningen skal være fri for infeksjon med skabbmidden, *Sarcoptes scabiei var. suis*. Det er forbudt å bruke medisiner som kan skjule infeksjonen.
- Ved mistanke om skabb i besetningen, eller i kontaktbesetninger (kjøper eller selgerbesetning), skal avtaleveterinær foreta grundig klinisk inspeksjon med mikroskopisk undersøkelse av hudskrap fra indre deler av ytre ørekanal på minst 10 dyr.

- Etter avtale med Helsetjenesten for svin, kan det gis dispensasjon til fortsatt levering av dyr til faste kunder forutsatt at det gjennomføres godkjent opplegg for skabbsanering av de dyrene som leveres.

6.2.2 Svinedysenteri

- Besetningen skal være fri for bakterien *Brachyspira hyodysenteriae*. Bruk av medisiner som kan skjule smitte med svinedysenteri krever særskilt godkjenning fra ledelsen i Helsetjenesten for svin.
- Ved økt forekomst av diaré eller mistanke om svinedysenteri i besetningen, eller i kontaktbesetninger skal avtaleveterinær umiddelbart sørge for prøvetaking.
- En besetning som har sanert for svinedysenteri kan få tilbake status som livdyrselegende avlsbesetning dersom det ikke har forekommet kliniske tegn til svinedysenteri i 9 måneder, og *Brachyspira hyodysenteriae* ikke er påvist i endetarmssvabre fra minst 60 griser.

6.2.3 Smittsom grisehoste

- Besetningen skal være fri for smittsom grisehoste, infeksjon med *Mycoplasma hyopneumoniae*. Det er forbudt å vaksinere mot *M. hyopneumoniae*, eller å bruke medisiner som kan skjule infeksjonen.
- Ved økt forekomst av hoste eller mistanke om smittsom grisehoste i besetningen, eller i kontaktbesetninger skal avtaleveterinær umiddelbart sørge for prøvetaking.
- En besetning som har sanert for smittsom grisehoste kan få tilbake status som livdyrselegende avlsbesetning dersom det ikke har forekommet kliniske tegn til smittsom grisehoste i 9 måneder, og antistoffer mot *M. hyopneumoniae* ikke er påvist i blodprøver fra minst 30 griser i 4-7 måneders alder.

6.2.4 Nysesjuka

- Besetningen skal være fri for toksinproduserende *Pasteurella multocida*. Ved påvisning av *Pasteurella multocida* toksin mister besetningen status som livdyrselegende avlsbesetning.
- Avtaleveterinæren skal ved klinisk mistanke om nysesjuka sende inn minimum 30 nesesvabre fra griser i 2-6 måneders alder.
- En besetning som har sanert for nysesjuka, kan få tilbake status etter 9 måneder uten kliniske tegn på nysesjuka i besetningen, og resultater fra tre runder med 30 nesesvabre tatt med tre måneders mellomrom er negative.

6.2.5 Smittsom lunge- og brysthinnebetennelse (APP)

- Besetningen mister status som livdyrselegende avlsbesetning ved klinisk utbrudd av smittsom lunge- og brysthinnebetennelse eller sterkt økende forekomst av anmerkninger på brysthinnebetennelse ved kjøttkontrollen.
- Avtaleveterinær kontakter ledelsen i Helsetjenesten for svin ved mistanke om APP.

7 Besetningsovervåking, forebyggende helsearbeid og bruk av medisiner

7.1 Årlig besetningsgjennomgang

- Foredlingsbesetningene skal ha minst ett årlig felles besøk av slakteriets veterinærkonsulent og Norsvins avlskonsulent.
- Formeringsbesetningene skal ha minst ett årlig besøk av slakteriets veterinærkonsulent (unntaksvis annen veterinær/rådgiver godkjent av ledelsen i Helsetjenesten).
- Rutiner relatert til smittebeskyttelse, forebyggende helsearbeid, hygiene, medisinbruk og dyrevelferd skal gjennomgås.

- Avvik fra Helse- og hygienereglementet skal registreres i Helsegris, og følges opp og lukkes av slakteriets veterinærkonsulent etter utbedring av forholdene.

7.2 Forebyggende helsearbeid og bruk av medisiner

- Reseptpliktige medisiner skal kun rekvireres av besetningens praktiserende veterinærer.
- Dersom det er inngått medisineringavtale skal denne foreligge skriftlig. Det skal framgå av avtalen hvilke diagnoser som omfattes av avtalen og hvordan disse skal behandles.
- Alle resepter skal gjennomgås ved avtaleveterinærs tertialbesøk.
- Naturmedisiner eller medisiner tatt inn på godkjenningfritak kan kun brukes etter godkjenning fra ledelsen i Helsetjenesten for svin.
- Hormoner kan kun benyttes etter vurdering av veterinær i følgende tilfeller:
 - Fødselshjelp
 - Behandling ved forlenget drektighet
 - Behandling av MMA
- Det skal ikke brukes hormoner ved brunstmangel eller til brunstsynkronisering på renrasede purker i foredlings og formeringsbesetninger.
- Ved tertialbesøkene skal avtaleveterinær ha tilgang til opplysninger om all bruk av legemidler og andre medikamenter med relasjon til besetningens helse- og hygienestatus.
- Besetninger med høyt forbruk av medisiner over lengre tid kan miste status som livdyrseigende avlsbesetning inntil forholdene i besetningen er forbedret.
- Avlstdyrene skal regelmessig vaksineres mot parvovirus- og rødsjukeinfeksjon. Drektige avlstdyr som omsettes senere enn seks uker før grising skal være vaksinert mot kolidiaré. Rutiner for annen vaksinasjon skal være i samråd med besetningens avtaleveterinær.
- Alle avlsbesetninger skal ha en plan for rutinemessig parasittbekjempelse.

8 Kostnader

- Kostnader knyttet til avtaleveterinærs tertialbesøk i foredlingsbesetninger dekkes av Norsvin, mens kostnader til tertialbesøk i formeringsbesetninger dekkes av besetningseier.
- Kostnader knyttet til årlig besøk av slakteriets veterinærkonsulent (eller annen veterinær/rådgiver) i henhold til punkt 7.1, dekkes av slakteriet.
- Systematiske kartlegginger av besetningenes helsestatus utenom de nasjonale overvåkingsprogrammene og internasjonale forpliktelser dekkes av Helsetjenesten for svin.
- Laboratorieundersøkelser i forbindelse med mistanke om skabb, dysenteri, smittsom grisehoste, nysesjuka eller smittsom lunge- og brysthinnebetennelse dekkes av Helsetjenesten for svin.
- Obduksjoner og laboratorieundersøkelser i forbindelse med mistanke om andre sykdommer kan etter avtale med ledelsen i Helsetjenesten for svin dekkes av Helsetjenesten for svin.
- Kostnader ved sanering for sykdom dekkes av besetningseier.

9 Dispensasjoner

Etter skriftlig søknad kan ledelsen i Helsetjenesten for svin i samråd med regional helsetjenestekonsulent og/eller Norsvin, gi dispensasjon for bestemmelsene i dette reglementet.

10 Ikrafttreden

Regelverket er anbefalt av Samarbeidsrådet for Helsetjenesten for svin og godkjent av styret i Norsvin.

Regelverket trer i kraft den 1.1.2020